

PORTELAN VIENEZ ÎN COLECȚIILE MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI (III)

Elisabeta Dragan Bovo

În secolele XVIII și XIX la Viena au existat ateliere de ceramică care au lucrat într-un stil original. În cadrul producției lor se remarcă cea de porțelan care cuprinde numeroase obiecte ornamentale sau de uz curent. Muzeul Municipiului București deține porțelanuri Alt Wien și copii ale acestora cum ar fi cele lucrate după 1889 în atelierul lui B.Grossbaum. O parte dintre acestea au fost prezentate în Materiale de istorie și muzeografie, volumele XIV și XV. De această dată vom continua expunerea cu o altă serie de astfel de obiecte muzeale: farfuri decorative, tip tablou, pictate cu scene mitologice, câmpenești, cu subiecte

din literatură uneori cu imagini inspirate din pictura de șevalet. În majoritatea cazurilor tema scenei pictate este indicată pe spatele porțelanurilor, scrisă cu roșu sau negru deasupra glazurii. Acolo unde notarea subiectului s-a șters sau nu a existat am aflat-o din fișele de arhivă realizate pe parcursul vremii de muzeografi. În ceea ce privește marca subliniem că se observă sub glazură, ecusoane albastre, specifice Alt Wien. Literele reprezentând marcile meșterilor și cifrele care formează data sunt imprimate în pastă înainte de ardere. Nu trebuie însă uitat faptul că atelierele lui Grossbaum copiau în amănunt și mărcile vechii manufacturi. Piesele prezintă valențe specifice artelor decorative, calitate în execuție și rafinament artistic¹. În continuare vom evidenția date de referință ale unui număr de zece piese care îmbogățesc colecția Secției de istorie a muzeului capitalei.

¹ Termenul de arte decorative a fost utilizat inițial ca sinonim pentru artele minore și aplicate. Ulterior istoricii de artă au început să definească cu termenii de artă cultă operele de mare rafinament artistic și de arte aplicate piesele cu pronunțat caracter artizanal, imitând mai puțin reușit arta cultă.

*
* *
*

1. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 25cm

Marca: Alt Wien (pe spatele piesei este un ecuson albastru)

Sec.XIX

Farfuria are pe margine cinci medalioane cu decor auriu pe fond roșu carmin alternând cu cinci suprafețe care prezintă patru linii delimitatoare curbe și ornamente: vrejuri cu frunze și urne auriu pe fond galben deschis. Tot pe margine se observă linii roz și auriu. În centru este pictată o scena campestră cu două personaje care stau sub un copac. În fundal se remarcă un castel. Culorile sunt: roșu, violet, ivoriu, roz, brun, verde, gri.

Starea de conservare: bună.

2. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D:25cm

Marca: Alt Wien (pe spatele piesei este un ecuson albastru)

Sec.XIX

Farfuria are pe margine cinci medalioane cu decor auriu pe fond roșu și alternativ cinci suprafețe care prezintă ca și cadru patru linii curbe. În centru o scena pastorală (într-un peisaj se remarcă două personaje în costume de epocă). Culori: verde, brun, galben, roșu, roz, alb, auriu.

Starea de conservare: bună.

Piese mai sus prezentate pun în evidență stilul picturii de șevalet din care se inspiră și amintind de Boucher.

3. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,7cm

Marca: Alt Wien (ecuson albastru)

Sec.XIX (pe spatele piesei imprimată data/818)

Pe spatele farfuriei scrie cu negru: Angelica u... Medoro (parțial șters).

Subiectul picturii este inspirat din opera scrisă de Lodovico Ariosto (1474-1533), Orlando furiosul. Scena îi prezintă pe cei doi îndrăgostiți într-un peisaj. Ea este îmbrăcată cu un costum antic, de culoare galben deschis și cordon albastru. În dreapta se află Medoro așezat pe un trunchi de copac. El scrie pe un arbore aflat mai în spate. Eroul poartă un veșmânt antic, violet, albastru cobalt și roșu carmin. Principalele culori folosite în realizarea imaginii sunt: roșu, verde, brun, ivoriu, ocru, bleu, gri și violet. Scena este încadrată într-un oval înscris în cerc, ambele având conturul auriu. Marginea farfuriei este ornamentată cu cinci benzi auriu de diferite lățimi. Pe banda din mijloc sunt: patru suprafețe hexagonale decorate cu: vrejuri, frunze în nuanțe de verde, alb, gri și alternativ

cinci grupuri cu decor format din câte două cercuri, un romb și triunghiuri pe suprafața cărora sunt desenate motive avimorfe și vegetale.

Stare de conservare: relativ bună (ușor ștersă culoarea).

4. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,5cm

Marca: Alt Wien (ecuson albastru)

Sec: XIX (pe spatele piesei imprimat în adancime/8o5, dar se remarcă o neconcordanță între ecuson și această dată. Este posibil ca porțelanul să fi fost produs în 1871, într-un atelier care copia modelele altor manufacturi).

În centrul piesei este ilustrată scena care apare și pe farfuria anterior prezentată. Imaginea este redată de această dată cu mai puțină grija pentru detaliu. Pictura degajă mișcare și aduce în fața privitorului o îmbinare stilistică astfel, dacă în pictarea figurilor și siluetele personajelor se urmează principiile neoclasicismului, peisajul lasă să respire o manieră de tratare romantică.

În mijlocul piesei într-un chenar auriu se afla un medalion oval unde sunt înfățișate personajele în peisaj cu pomi și un ochi de apă. Angelica are un veșmânt alb și cordon roz cu violet iar Medoro poartă un costum albastru deschis și o pelerină roșu cărămiziu. Alte culori din ansamblul picturii sunt: verde, brun, ivoriu, bleu, gri.

Pe margine se observă linii de culoare roșu, cu ornamente stilizate: frunze și flori aurii și o bandă mai lată care are cinci spații conturate cu linii albastru deschis pe care se profilează siluete de păsări în peisaj, desenate cu auriu. Aceste spații alternează cu cinci medalioane ovale cu fond verde foarte deschis și ornamente aurii. Fiecare medalion înscris un romb care are fond roșu magenta și contur auriu, iar în centru câte o floare stilizată, aurie.

Stare de conservare: bună.

5. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,7cm

Marca: Alt Wien (ecuson albastru)

Sec.XIX (pe spatele farfuriei imprimată data/8o4)

Farfuria are marginea decorată cu valuri stilizate, de culoare albastru, frunze aurii și albe. În mijloc, într-un oval înscris în cerc conturat cu auriu este pictată o scenă cu șase personaje în costume viu colorate. În dreapta se remarcă o ambarcațiune. Atitudinea tensionată a personajelor indică un naufragiu (?). Culorile sunt: ivoriu, bleu, violet, ocră, galben, verde, albastru, gri și auriu. Pictura prezintă personajele în mișcare.

Stare de conservare: bună.

6. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,5cm

Marca: Alt Wien (ecuson albastru care s-a folosit până în 1810)

Sec.XIX

Farfuria are o margine lată cu decor geometric și de inspirație vegetală, în contrast de auriu cu albastru cobalt. În centru scena mitologică: Amor și cele trei Grații. Acestea din urmă sunt personificări ale frumuseții feminine și apar uneori și alături de Amor înfățișat ca și copil. În această scenă Grațiile presară flori înaintea unei teleguțe unde se afla Amor. Grupul Grațiilor sunt înfățișate în mers spre stânga privitorului. Personajele sunt îmbrăcate în costume empire de inspirație antică, de culoare verde deschis, roz magenta, albastru deschis, roșu-oranj. Alte culori sunt: brun, ocră și griuri colorate.

Stare de conservare: bună.

7. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,5cm

Marca: Alt Wien(ecuson albastru)

Sec.XIX (data imprimată în adâncime/828).

În fișa de arhivă este indicat subiectul: Calipso și Jupiter.

Farfurie cu marginea conturată auriu și trei benzi decorative. Banda din mijloc are fond alb, este lată și prezintă ornamente stilizate. În centru sunt înfățișate două personaje mitologice așezate sub un copac. Ele poartă îmbrăcăminte în stil antic. În stânga Amor copil stă ascuns după un tufiș și privește scena. Culorile folosite sunt: ocră, verde, roșu cărămiziu, albastru cobalt, bleu, brun . În același timp se observă albul și negrul.

Stare de conservare: bună.

8. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,2cm

Marca: Alt Wien (ecuson triunghiular imprimat în adâncime și ecuson albastru)

Sec: XIX (imprimat în adâncime/828). Neconcordanța dintre ecusoane și dată indică posibila realizare a lucrării în atelierele specializate în copierea creațiilor Alt Wien.

În fișa de arhivă se indică tema: Nereida Thetis ieșind din mare îmbrățișează pe Peleus.

Într-un oval înscris în cerc auriu se observă un peisaj la malul mării. În stânga Thetis, iar în dreapta, pe mal, Peleus acoperit cu o țesătura roșu carmin. Spre stânga, pe apă plutește o liră. Culorile utilizate la realizarea picturii sunt: albastru, gri, bleu, ivoriu, roșu carmin, roșu magenta, violet, brun, verde. Compoziția scenei pictate se bazează pe asimetrie.

Marginea are o bandă îngustă, aurie, cu decor din linii frânte, în relief. Urmează o bandă lată cu patru casete trapezoidale pe fond negru, în care se înscriu romburi bleu și flori aurii. Alternativ sunt suprafețe roșu magenta care au în centru câte un medalion oval bleu cu păsări, arbori sau colivii aurii.

Starea de conservare este relativ bună. Se remarcă porțiuni de auritură ștearsă.

9. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24,5cm

Marca: Alt Wien (ecuson albastru)

Sec.XIX (1810)

Conform fișei de arhivă este redată: „Răpirea Proserpinei”.

Farfuria are pe margine benzi subțiri de culoare brun. Acestea sunt decorate cu frunze aurii. Se observă o bandă mai lată care pune în evidență cinci suprafețe cu vrejuri și frunze în volută de culoare bleu pe fond auriu care alternează cu cinci medalioane ovale în centrul cărora se afla desenate urne aurii pe fond bleu. În partea centrală a farfuriei este interpretat subiectul mitologic. Pe fond albastru cobalt sunt redați în zbor eroii principali și amorași. Culorile folosite: ivoriu, albastru, roșu, verde, brun. Contrastele de culoare indică opoziția dintre cele două personaje (roșu și verde) și dintre umbră și lumină. Compoziția este în spirală.

Stare de conservare: bună.

10. Farfurie decorativă

Porțelan pictat

D: 24cm

Marca: Alt Wien (pe spatele porțelanului ecuson albastru)

Sec.XIX (pe spate imprimată data/832)

Pe spatele piesei este scris cu negru Paris & Helene

Scena pictată este înscrisă într-un cerc cu un contur auriu și ornamente din linii frânte și îi prezintă pe eroi pozând unui pictor. Într-un interior se vede un șevalet, pictorul stă în picioare cu fața spre dreapta privind spre cei doi îndrăgostiți care stau așezați pe o banca. Personajele poartă costume viu colorate: pictorul un costum albastru cu violet, Elena alb și turquoise, iar Paris costum verde smarald și pelerină roșu carmin. Accesoriile nu sunt în acord cu restul costumului. Mobilierul este și el parcă din alta epocă. Culorile folosite: brun, ocru, gri, verde închis și negru. Compoziția picturii din centrul porțelanului este de tip neoclasic, figurile și siluetele au atitudini ușor teatrale.

Farfuria este conturată cu auriu și decorată pe margine cu trei benzi concentrice: două au fond bleu și frunze aurii iar, împreună cu alte benzi bleu aflate perpendicular pe primele, delimitează o bandă centrală, mai lată. Pe banda din mijloc se remarcă cinci suprafețe cu fond roșu magenta, décor: frunze de acant și urne pictate auriu și verde. Alte mici casete decorative, trapezoidale prezintă pe fond negru pasări și șarpe.

Stare de conservare: deteriorări (ciobită, auritura parțial ștersă, unele repictări pe margine).

*

*

*

În cele trei episoade din volumele muzeului nostru, în care am abordat subiectul porțelanului vienez am prezentat farfurii decorative din patrimoniul Secției de istorie. Muzeul capitalei mai deține și alte modele de obiecte din porțelan vienez: cești, farfurioare,

zaharnițe, platouri, urne, autentice sau copii². Ceea ce am urmărit în acest caz a fost punerea în valoare a „tablourilor” pe suport de porțelan care au fost mult apreciate în epocă.

Viennese Porcelain in the Municipal Museum of Bucharest Collections

SUMMARY

The present article is the third in a series describing Viennese porcelain in the collection of the History Section of the Municipal Museum of Bucharest. The aim of the paper was to make noted the value and beauty of the painted motifs decorating the dishes – motifs much praised not only during the epoch when they were crated, but also today.

Fotografii: Oana Kohn

² Copiile au fost definite pe parcursul vremii prin mai mulți termeni: în stil, în maniera, de inspirație, imitație, gen, reluări stilistice, tip. Ultimul termen de: tip, inițial s-a folosit în sensul de model, apoi apare cu indicații referitoare la perioada în care s-a afirmat modelul (ex.tip secol XIX). Indicarea unei date sau perioade după termenul tip arată că atunci s-a afirmat modelul respectiv și nu reprezintă o datare, nu indică data de fabricare, aceasta putând să se situeze în timp pâna în prezent. Formula încearcă să acopere o arie explicativă mai largă și să fie mai clară prin acceptarea convenției de utilizare a termenului. În acest sens menționăm apariția semnăturilor unor artiști consacrați după termenul tip, ceea ce indică sursa de inspirație nu autenticitatea obiectului, nici locul sau timpul în care acesta a fost realizat (ex.tip Gallé-caz fericit al sticlăriei românești din ultimele decenii și care inscrie pe ea mențiunea: tip Gallé).

Trebuie subliniat că definirea de reluări stilistice are un accept mai restrâns incluzând copiile realizate în secolul al XIX-lea care după unii istorici de artă deja și-au dobândit titlul de stiluri, fiind urmate de indicarea secolului (reluarea stilistică din secolul XIX a unui model mai vechi) și un înțeles mai larg de copie realizată în orice perioadă ulterioară celei de afirmare plenară a creației originale.